

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МЕХНАТ ВА АҲОЛИНИ
ИЖТИМОЙ МУҲОФАЗА ҚИЛИШ ВАЗИРИНИНГ
БУЙРУҒИ

**655 Ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-ускуна-
налари ишлаб чиқариш ходимлари учун меҳнатни
муҳофаза қилиш қоидаларини тасдиқлаш ҳақида**

*Ўзбекистон Республикаси Адлия вазирлиги томонидан 2015 йил
29 декабрда рўйхатдан ўтказилди, рўйхат рақами 2747*

Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2000 йил 12 июл-
даги 267-сон «Меҳнатни муҳофаза қилишга доир меъёрий ҳужжатларни қайта
кўриб чиқиш ва ишлаб чиқиш тўғрисида»ги ва 2010 йил 20 июлдаги 153-сон
«Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича норматив-ҳуқуқий базани янада тако-
миллаштириш тўғрисида»ги қарорларига мувофиқ **бўюраман:**

1. Ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-ускуналари ишлаб чи-
қариш ходимлари учун меҳнатни муҳофаза қилиш қоидалари иловага муво-
фиқ тасдиқлансин.

2. Мазкур буйруқ расмий эълон қилинган кундан эътиборан кучга ки-
ради.

Вазир

А. АБДУҲАКИМОВ

Тошкент ш.,
2015 йил 25 декабрь,
60-Б-сон

Ўзбекистон Республикаси
меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза
қилиш вазирининг 2015 йил 25 декабрдаги
60-Б-сон буйруғига
ИЛОВА

**Ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-ускуналари
ишлаб чиқариш ходимлари учун меҳнатни муҳофаза қилиш
ҚОИДАЛАРИ**

Мазкур Қоидалар Ўзбекистон Республикасининг «Меҳнатни муҳофаза
қилиш тўғрисида»ги Қонунига, Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳка-
масининг 2000 йил 12 июлдаги 267-сон «Меҳнатни муҳофаза қилишга доир
меъёрий ҳужжатларни қайта кўриб чиқиш ва ишлаб чиқиш тўғрисида»ги
ҳамда 2010 йил 20 июлдаги 153-сон «Меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича
норматив-ҳуқуқий базани янада такомиллаштириш тўғрисида»ги қарорлари-

га мувофиқ, ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-ускуналари ишлаб чиқариш ходимлари учун меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини белгилайди.

1-боб. Умумий қоидалар

1. Мазкур Қоидалар ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-ускуналари ишлаб чиқарувчи ташкилотларга (бундан буён матнда ташкилотлар деб юритилади) тааллуқлидир.

2. Мазкур Қоидалар талаблари ишлаб чиқариш бинолари ва иншоотларини лойиҳалаш, қуриш ва қайта қуришда, технологик жараёнларни ва цехларни техник жиҳозлаш ва қайта жиҳозлашда ҳамда ускуналардан фойдаланишда ҳисобга олиниши лозим.

3. Мазкур Қоидалар техник жиҳатдан тартибга солиш соҳасидаги норматив ҳужжатлар талаблари бажарилиши шартлигини истисно этмайди.

4. Ташкилотларда меҳнатни муҳофаза қилишга доир қонунлар ва бошқа норматив-ҳуқуқий ҳужжатларга риоя этилиши устидан давлат назорати бунга махсус ваколат берилган давлат органлари томонидан, жамоатчилик назорати эса меҳнат жамоалари ва касаба уюшмаси ташкилотлари томонидан сайланадиган меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича вакиллар томонидан амалга оширилади.

2-боб. Хавфсизликка қўйиладиган умумий талаблар

1-§. Меҳнатни муҳофаза қилиш хизматини ташкил этиш

5. Ташкилотларда меҳнатни муҳофаза қилиш борасидаги ишларни ташкил қилиш Меҳнат муҳофазаси бўйича ишларни ташкил этиш тўғрисидаги намунавий низомга (рўйхат рақами 273, 1996 йил 14 август) мувофиқ амалга оширилади.

6. Ташкилотларда қуйидаги асосий ҳужжатлар ишлаб чиқилиши ва тасдиқланиши лозим:

меҳнат шароитлари ва меҳнатни муҳофаза қилиш ишларини яхшилаш, санитария-соғломлаштириш бўйича қоидаларни ўз ичига олган жамоа шартномаси;

Вазирлар Маҳкамасининг 2014 йил 15 сентябрдаги 263-сонли қарори билан тасдиқланган Иш ўринларини меҳнат шароитлари ва асбоб-ускуналарнинг жароҳатлаш хавфлилиги юзасидан аттестациядан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга мувофиқ юритиладиган иш жойининг меҳнат шароитлари харитаси;

меҳнатни муҳофаза қилиш хизматининг чораклик иш режалари;

ходимлар ва муҳандис-техник ходимларни ўқитиш, йўл-йўриқ бериш ва билимларини синовдан ўтказиш дастурлари;

меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича назорат юритиш журнали (уч босқичли назорат);

ходимларга ёнғинга қарши йўл-йўриқ бериш ва ёнғин-техникавий минимум машғулотларини ўтказиш дастури;

ҳар бир касб ва иш турлари учун меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқномалар.

7. «Меҳнатни муҳофаза қилиш тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг 14-моддасига мувофиқ, ходимлар сони 50 нафар ва ундан ортиқ бўлган ташкилотларда махсус тайёргарликка эга шахслар орасидан меҳнатни муҳофаза қилиш хизматлари тузилади (лавозимлар жорий этилади), 50 ва ундан зиёд транспорт воситаларига эга бўлган ташкилотларда эса бундан ташқари йўл ҳаракати хавфсизлиги хизматлари тузилади (лавозимлар жорий этилади). Ходимлар сони ва транспорт воситалари миқдори камроқ ташкилотларда меҳнатни муҳофаза қилиш хизматининг вазифаларини бажариш раҳбарлардан бирининг зиммасига юклатилади.

8. Меҳнатни муҳофаза қилиш хизмати ўз мақомига кўра ташкилотнинг асосий хизматларига тенглаштирилади ва унинг раҳбарига бўйсунди ҳамда ташкилотнинг фаолияти тугатилган тақдирда бекор қилинади.

9. Меҳнатни муҳофаза қилиш хизматининг мутахассислари лавозим йўриқномасига биноан уларнинг мажбуриятлари жумласига киритилмаган бошқа ишларни бажаришга жалб қилиниши мумкин эмас.

10. Ташкилотларда меҳнат фаолияти билан боғлиқ равишда содир бўлган бахтсиз ҳодисалар ва бошқа жароҳатланишларни текшириш ва ҳисобини юритиш Вазирлар Маҳкамасининг 1997 йил 6 июндаги 286-сонли қарори билан тасдиқланган Ишлаб чиқаришдаги бахтсиз ҳодисаларни ва ходимлар саломатлигининг бошқа хил зарарланишини текшириш ва ҳисобга олиш тўғрисидаги низомга мувофиқ амалга оширилиши лозим.

2-§. Ходимларни ўқитиш, уларнинг билимларини синовдан ўтказиш ва уларга йўл-йўриқ беришни ташкил этиш

11. Ходимлар ўз касблари ва иш турлари бўйича ўқишлари, уларнинг билимлари синовдан ўтказилиши ва уларга йўл-йўриқ берилиши керак.

12. Ходимларнинг меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича билимларини синовдан ўтказиш Меҳнат муҳофазаси бўйича ўқишларни ташкил қилиш ва билимларни синаш тўғрисидаги намунавий низомга (рўйхат рақами 272, 1996 йил 14 август) мувофиқ амалга оширилади.

13. Ҳар бир касб ва иш турлари учун меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқномалар Меҳнат муҳофазаси бўйича йўриқномаларни ишлаб чиқиш тўғрисидаги низомга (рўйхат рақами 870, 2000 йил 7 январь) мувофиқ ишлаб чиқилади ҳамда ташкилот ходимларини ва иш жойларини ушбу йўриқномалар билан таъминлаш ташкилот раҳбарияти зиммасига юклатилади.

3-§. Хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари

14. Ташкилотлар ГОСТ 17.2.3.02-78 «Табиатни муҳофаза қилиш. Ато-

сфера. Саноат корхоналари зарарли моддаларининг йўл қўйиладиган чиқаришларини ўрнатиш қоидалари» бўйича хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари, уларнинг тавсифи, юзага келиш манбалари, ходимларга таъсир қилиш хусусиятлари ва саломатлик учун хавфлилик даражаси ва келгусидаги оқибатлари тўғрисида тўлиқ ва холисона маълумотга эга бўлиши лозим.

15. Иш жойларидаги ишлаб чиқариш муҳити ҳамда хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари тўғрисидаги маълумотлар ишлаб чиқариш мухитининг физик, кимёвий, радиологик, микробиологик ва микроиклим ўлчови натижалари, шунингдек меҳнат шароитларини аттестация қилиш орқали белгиланиши керак.

16. Янги зарарли моддалар пайдо бўлишига ёки хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари йўқолишига олиб келадиган технологик жараёнлар ўзгарганда, хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари тўғрисидаги маълумотларга ташкилот раҳбари томонидан тегишли ўзгартиришлар киритилиши лозим.

4-§. Ўта хавфли касблар ва ишлар рўйхати

17. Ташкилотлар ўта хавфли касблар ва ишлар рўйхатига эга бўлиши лозим.

18. Лавозим йўриқномаларига мувофиқ, хавфли моддалар билан бажариладиган ишларни, баландликда, ифлосланган ҳаво ва сув муҳитида, юқори ҳарорат ва намлик шароитида бажариладиган ишларни, буғ ва сув иситиш қозонлари, юк кўтариш механизмлари, босим остида ишлайдиган сифимлар, электр қурилмаларга хизмат кўрсатиш билан боғлиқ ишларни ҳамда тегишли тармоқ тариф-малака маълумотномасига мувофиқ бошқа хавфли ишларни бажаришни назарда тутувчи касблар ўта хавфли касблар рўйхатига, мазкур вазифаларни бир марталик топшириқ асосида бажарилишини назарда тутувчи ишлар ўта хавфли ишлар рўйхатига киритилиши зарур.

19. Ўта хавфли ишларни бажариш фақат белгиланган тартибда расмийлаштирилган наряд-рухсатномага мувофиқ амалга оширилиши лозим.

20. Барча ходимлар ўта хавфли ишларни бажариш топшириғини олишдан олдин, меҳнат муҳофазаси бўйича йўл-йўриқ олишлари ва ишларни хавфсиз бажариш усулларини ўзлаштиришлари шарт.

21. Ўта хавфли ишларни режалаштириш, ташкиллаштириш ва хавфсиз бажариш белгиланган талабларга мувофиқ амалга оширилиши учун ташкилот раҳбарияти жавобгардир.

5-§. Жамоавий ва якка тартибдаги ҳимоя воситаларини қўллаш

22. Ходимлар хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омилларидан жамоавий ва якка тартибдаги ҳимоя воситалари билан ҳимояланган бўлиши лозим.

23. Жамоавий ҳимоя воситалари хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари ишлаб чиқариш хоналари ва иш жойларидаги барча ходимларга таъсир қилган тақдирда қўлланилиши зарур ҳамда ташкилот биноларини қуриш ёки реконструкция қилиш лойиҳаларига киритилиши керак.

24. Жамоавий ҳимоя воситаларига қўйидагилар қиради:

ишлаб чиқариш хоналари ва иш жойларининг ёруғлигини нормаллаштириш воситалари (ёритиш асбоблари, ёруғликдан ҳимоя қилиш мосламалари ва бошқалар);

ишлаб чиқариш хоналари ва иш жойларининг ҳаво муҳитини нормаллаштириш воситалари (шамоллатиш ва ҳаво тозалаш, иситиш, ҳаво ҳарорати ва намлигини бир хил меъёردа сақлаш ва бошқалар);

шовқиндан, тебранишдан, электр ва статик тоқлар уришидан ҳамда қурилмалар юзасини юқори даражадаги ҳароратдан ҳимоя қилиш воситалари;

механик ва кимёвий омилларнинг таъсиридан ҳимоя қилиш воситалари.

25. Ташкилот ходимлари Радиотехник ва электрон буюмлар ишлаб чиқариш ходимлари учун махсус кийим, махсус пойабзал ва якка тартибда ҳимояланишнинг бошқа воситаларини бепул беришнинг намунавий нормаларига (рўйхат рақами 2735, 2015 йил 1 декабрь) мувофиқ махсус кийим, махсус пойабзал ва якка тартибда ҳимояланишнинг бошқа воситалари билан таъминланиши керак.

26. Якка тартибдаги ҳимоя воситаларидан фойдаланадиган ходимлар уларни қўллаш, ҳимоя хусусиятлари ва амал қилиш муддати тўғрисидаги маълумотларга эга бўлиши лозим.

27. Ташкилотда қўйидагилар таъминланиши шарт:

жамоавий ва якка тартибдаги ҳимоя воситаларининг самарадорлиги ва созлиги;

якка тартибдаги ҳимоя воситаларининг зарур миқдори ва номенклатураси;

якка тартибдаги ҳимоя воситаларини қўллаш ва улардан тўғри фойдаланиш устидан доимий назоратни амалга ошириш;

хавфли ва захарли моддалар билан ишлашда фойдаланилган якка тартибдаги ҳимоя воситаларини дезинфекция қилиш, бир марта қўлланиладиган воситалар бундан мустасно.

28. Хавфли моддалар билан ишлашда тери касалликларининг олдини олиш учун профилактик паста ва мазлардан фойдаланиш зарур.

6-§. Касбий танлов

29. Ташкилотларда танлов ўтказилиши лозим бўлган касблар ва мутахассисликлар рўйхати бўлиши лозим.

30. Ходимлар ва ишлаб чиқариш участкаларининг раҳбарлари тегишли тармоқ тариф-малака маълумотномасига мувофиқ зарур маълумотга ва иш тажрибасига эга бўлиши керак.

31. Аёллар меҳнати тўлиқ ёки қисман қўлланилиши тақиқланадиган

меҳнат шароити ноқулай бўлган ишлар рўйхатига (рўйхат рақами 865, 2000 йил 5 январь) мувофиқ, аёллар зарарли ва ноқулай меҳнат шароити мавжуд бўлган ишларга қабул қилинмаслиги керак.

32. Ўн саккиз ёшдан кичик шахсларнинг меҳнати қўлланиши тақиқланадиган ноқулай меҳнат шароитлари ишлари рўйхатига (рўйхат рақами 1990, 2009 йил 29 июль) мувофиқ, ўн саккиз ёшга тўлмаган шахслар зарарли ва ноқулай меҳнат шароити мавжуд бўлган ишларга қабул қилинмаслиги лозим.

33. Босим остида ва бошқа ўта хавфли ишларда ишловчи ходимлар махсус курсларда тайёргарликдан ўтганлигини тасдиқловчи ҳужжатга эга бўлиши лозим.

7-§. Ходимларни ишлаб чиқариш жараёнида қатнашишга қўйиш шарт-шароитлари

34. Ходимларни ишлаб чиқариш жараёнида қатнашишга қўйиш олди-дан қўйидагилар текширилиши зарур:

иш жойининг мазкур Қоидаларда белгиланган санитария ва гигиена, хавфсизлик талабларига, шунингдек шовқин ва тебранишга, шамоллатиш ва иситишга қўйиладиган талабларга мувофиқлиги;

ходимнинг меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича билимларини синовдан ўтказиш, унга йўл-йўриқ бериш ва саломатлигини назорат қилиш даврийлигига амал қилинганлиги;

технологик жараёнларда иштирок этувчи асбоб-ускуналар ва уларнинг ҳимоя воситалари созлиги;

жамоавий ҳимоя воситаларининг созлиги, ходимнинг яқка тартибдаги ҳимоя воситаларига эгаллиги.

8-§. Ходимларнинг саломатлигини назорат қилиш

35. Ташкилотларда ходимларнинг саломатлигини назорат қилиш Ходимларни тиббий кўрикдан ўтказиш тартиби тўғрисидаги низомга (рўйхат рақами 2387, 2012 йил 29 август) мувофиқ амалга оширилиши лозим.

36. Ташкилот раҳбарияти касаба уюшмаси кўмитаси ва соғлиқни сақлаш муассасаси билан биргаликда ҳар йили даврий тиббий кўрикдан ўтиши лозим бўлган ходимларнинг рўйхатини тузиши ҳамда ходимларнинг тиббий кўрикдан ўтишини таъминлаши зарур.

37. Тиббий кўриқлар ташкилотга тиббиёт хизмати кўрсатувчи даволаш-профилактика муассасалари томонидан, агар улар бўлмаган тақдирда ташкилот жойлашган жойдаги ҳудудий даволаш-профилактика муассасаси томонидан ўтказилади.

38. Тиббий кўрикдан ўтишдан ёки тиббий комиссияларнинг текширувлар натижасида берган тавсияларини бажаришдан бўйин товлаган ходимларни иш берувчи ишга қўймасликка ҳақлидир.

39. Ташкилот раҳбарияти ўз ходимларининг мажбурий тиббий кўрикдан ўз вақтида ўтиши учун ва мажбурий тиббий кўрикдан ўтмаган шахсларни ишга қўйиш натижасида фуқароларнинг соғлиғига етказилган зарарли оқибатлар учун жавобгар бўладилар.

40. Ходимларни соғлиғининг ҳолати туфайли уларга рухсат этилмаган ишларга қўйиш тақиқланади.

9-§. Санитария ва гигиенага қўйиладиган талаблар

41. Ташкилот иш ҳудудидаги ҳавонинг ҳарорати, нисбий намлиги ва ҳаракатланиш тезлиги ГОСТ 12.1.005-88 «Иш ҳудудининг ҳавоси. Умумий санитария-гигиеник талаблари»га мувофиқ бўлиши керак.

42. Ташкилотнинг хоналари қуйидаги талабларга мувофиқ сақланиши лозим:

ҳавонинг ҳарорати, нисбий намлиги ва ҳаракатланиш тезлиги иш жойларидаги ортиқча иссиқлик, бажарилаётган ишнинг оғирлик даражасига кўра тоифаси ва йил мавсумини ҳисобга олган ҳолда белгиланиши;

ишлаб чиқариш, санитария-маиший, хом ашё ва тайёр маҳсулотни сақлаш хоналарининг ёруғлиги ҚМҚ 3.01.05-98 «Табиий ва сунъий ёритиш. Лойиҳалаштириш меъёрлари»га мувофиқ бўлиши ҳамда меҳнат шароитларини яратиш учун етарли ёруғлик кучини таъминлаши;

ёритиш асбоблари чанг тўпланишига имконият бермайдиган конструкцияга эга бўлиши, шунингдек синган тақдирда унинг парчалари сочилиб кетмаслиги учун ёпиқ бўлиши.

43. Ноқулай омиллар таъсирига қарши ҳимоя тадбирларини амалга оширишда самарали ҳаво алмашинуви тизимини ҚМҚ 2.04.05-97 «Иситиш, вентиляция ва кондиционерлаш» талабларига мувофиқ ташкил қилиш лозим.

10-§. Ташкилот майдонларига қўйиладиган хавфсизлик талаблари

44. Ташкилотнинг ҳудуди чегара бўйлаб тўсилган ва унинг ҳудудига бегоналарнинг кириши чекланган ва назорат остига олинган бўлиши лозим.

45. Ташкилотда транспорт воситалари ва пиёдаларнинг ташкилот ҳудудида ҳаракатланиш чизмаси ишлаб чиқилган ва тасдиқланган бўлиши ҳамда ташкилотга кириш ва чиқиш жойлари ҳамда иш жойларининг кўринарли қисмига осиб қўйилиши зарур.

46. Ташкилот майдонлари кўкаламзорлаштирилган ва сув қуйиш қувурлари гармоқлари билан таъминланган бўлиши лозим. Майдонлардаги ўтиш жойлари мустаҳкам ёпқичлар, сув оқиб кетадиган иншоотлар билан жиҳозланган бўлиши керак.

47. Ёзги мавсумда йўлаклар ва ўтиш жойларига сув сепилган бўлиши керак.

48. Қишки мавсумда йўлаклар ва ўтиш жойлари қордан тозаланиб, қум

сепилган ҳамда биноларнинг томлари қордан, карнизлари эса муздан тозалаб турилиши зарур.

49. Йўловчилар учун мўлжалланган йўлақлар ва ташкилотга кириш жойи текис, кенглиги камида 1,5 м бўлиб, ён томонлари деворча ва тўсиқларга эга бўлиши керак.

50. Ташкилот ҳудудида ҳар куни тозалаб ва дезинфекция қилиб туриладиган ахлат ташланадиган идишлар бўлиши шарт.

11-§. Бино ва иншоотларга қўйиладиган хавфсизлик талаблари

51. Ташкилотдаги бинолар ва хоналар ҚМҚ 2.09.04-98 «Ташкилотларнинг маъмурий ва маиший бинолари» талабларига мувофиқ бўлиши лозим.

52. Бинолар ва хоналардаги ҳавонинг ҳарорати, нисбий намлиги ва ҳаракатланиш тезлиги ГОСТ 12.1.005-88 «Иш ҳудудининг ҳавоси. Умумий санитария-гигиеник талаблари»га мувофиқ бўлиши керак.

53. Мунтазам ишлашга мўлжалланган хоналарнинг полларига ёғоч тўшамалар ва панжаралар ётқизилган бўлиши, мазкур пол тўшамалари зарарли моддалар, ишлаб чиқаришдаги кирлар ва чанглардан енгил тозаланган бўлиши зарур.

54. Бинонинг транспорт воситалари кириш жойларида дарвозалар ва сигнал асбоб-ускуналари ўрнатилган бўлиши лозим.

55. Дарвоза тавақалари дарвозанинг ёпиқ ва очик ҳолатида махсус мосламалар билан мустаҳкам тутиб турилган бўлиши керак.

56. Транспорт воситаларининг бинога кириши учун дарвоза эни фойдаланилаётган транспорт воситалари энидан ортиқ бўлиши, дарвозаларнинг баландлиги транспорт воситаларининг баландлигидан камида 0,2 м ортиқ бўлиши зарур.

57. Ташкилотларда бинолар ва иншоотлардан фойдаланиш ҳолатини мунтазам кузатиш ташкил этилган бўлиши керак.

58. Барча ишлаб чиқариш бинолари ва иншоотлари бир йилда камида икки марта (баҳорги ва кузги мавсумда) ташкилот раҳбари тайинлаган комиссия томонидан техник кўрикдан ўтказилиши лозим. Техник кўрик ҳулосалари аниқланган камчиликларни бартараф этиш бўйича тадбирлар ва уларни амалга ошириш муддатлари кўрсатилган далолатномалар билан расмийлаштирилиши зарур.

59. Ходимлар учун хавф туғдирувчи ҳалокат тусидаги бузилишлар тезда бартараф этилиши керак. Бунда хавфли ҳудудлардаги ишлар ҳалокат бартараф этилгунга қадар тўхтатиб турилиши ва у ердаги ходимлар хавфсиз жойга кўчирилиши керак.

60. Ташкилотнинг бинолари ва иншоотлари ёнғиндан хабар берувчи ва ёнғинни бартараф этувчи автоматик қурилмалар билан жиҳозланган бўлиши лозим.

61. Кириш ва чиқиш йўллари турли жисмлар ва асбоб-ускуналар билан

тўсиб қўйилмаслиги керак. Эвакуация чиқиш йўлларининг барча эшиклари бинодан чиқиш йўналиши бўйича очилиши зарур.

12-§. Шовқин ва тебранишга қўйиладиган талаблар

62. Иш жойларида, хоналарда ва ташкилот ҳудудида шовқин ва тебранишнинг даражаси СанҚваМ 0120-01 «Иш жойларида шовқиннинг йўл қўйилган даражасининг санитария меъёрлари», СанҚваМ 0122-01 «Иш жойларида умумий ва локал тебранишнинг санитария меъёрлари», ГОСТ 12.1.003-89 «Шовқин. Умумий хавфсизлик талаблари» ва ГОСТ 12.1.012-90 «Тебранма. Умумий хавфсизлик талаблари»га мувофиқ бўлиши керак.

63. Иш жойларида шовқин ва тебраниш даражаси мунтазам назорат қилиб турилиши керак. Агарда у белгиланган меъёрлардан юқори бўлса, уни пасайтириш учун қўйдаги тадбирлар қўлланиши лозим:

деталларнинг зарбали ҳаракатларини зарбасиз ҳаракатларга, илгарилама-қайтма ҳаракатларни айланма ҳаракатларга ўзгартириш;

шовқин чиқарувчи агрегат ёки унинг айрим қисмларига шовқинни тўсувчи қобиклар ўрнатиш;

агрегатдан чиқаётган аэродинамик шовқинларга қарши самарали товуш сўндиргичлар қўллаш;

шовқинли ускуналарни (паррақлар, компрессор) тўсилган хоналарда ёки ишлаб чиқариш хоналаридан ташқарига жойлаштириш;

тебраниш манбаларини (электр двигателлар, паррақлар ва бошқалар) полдан ва бинонинг бошқа конструкцияларидан изоляцияланган мустақил пойдеворларда ёки махсус ҳисоблаб чиқилган амортизаторларга ўрнатиш.

64. Шовқинни техник воситалар билан бартараф этиш имкони бўлмаса, эшитиш аъзоларини яқка тартибдаги ҳимоя воситалари ва шовқинга қарши каскалардан фойдаланган ҳолда ҳимоялаш керак.

13-§. Шамоллатиш ва иситиш тизимига қўйиладиган талаблар

65. Шамоллатиш ва иситиш тизими ҚМҚ 2.04.05-97 «Иситиш, шамоллатиш ва кондиционерлаш» талабларига мувофиқ бўлиши лозим.

66. Оқимли шамоллатишларни ташқи ҳаво тизимидан олиш ердан камида 2 м баландликда бажарилиши керак.

67. Ўтиш жойларида жойлашган иситиш жиҳозлари ўтиш йўлакларининг кенглигига қўйилган талабларни бузмаслиги зарур.

68. Иш жойларидаги ҳаво ҳарорати енгил жисмоний ишда 21° С, ўртача оғир ишда 17° С ва оғир ишда 16° С дан паст бўлмаслиги керак.

69. Ходимларнинг исиниши учун мўлжалланган хоналардаги ҳаво ҳарорати 22° С дан кам бўлмаслиги керак.

70. Ходимларнинг исиниши учун мўлжалланган хоналаргача бўлган масофа биноларда жойлашган иш жойларидан 75 м дан ва бино ташқарисидаги иш жойларидан 150 м дан кўп бўлмаслиги керак.

14-§. Сув таъминоти ва канализация тизимига қўйиладиган талаблар

71. Сув таъминоти ва канализация тизими ҚМҚ 2.04.01-98 «Биоларнинг ички сув қувури ва канализацияси» талабига мос келиши зарур.

72. Ичимлик суви О'zDSt 950-2011 «Ичимлик суви. Гигиеник талаблар ва сифатини назорат қилиш» талабларига мувофиқ бўлиши, унинг ҳарорати 8° С дан 20° С гача бўлиши керак.

73. Ичимлик сувидан фойдаланиш учун сув қувурига уланган фавворачалар ўрнатилиши ёки махсус идишларда қайнатилган сув бўлиши лозим.

15-§. Ёритишга қўйиладиган талаблар

74. Ташкилот ҳудуди ва хоналарини табиий ва сунъий ёритиш ҚМҚ 2.01.05-98 «Табиий ва сунъий ёритиш» талабларига мувофиқ бўлиши лозим.

75. Ёритиш воситалари тоза ва соз ҳолатда бўлиши зарур. Ёруғлик тушувчи ойналар ҳар йили камида икки мартаба тозаланиши лозим.

76. Ёруғлик тушувчи ойна ва эшиклар турли буюмлар билан тўсиб қўйилмаслиги керак.

77. Сунъий ёритиш умумий ва бирлашган тизим орқали амалга оширилиши зарур. Биргина маҳаллий ёритишни қўллаш тақиқланади.

78. Ташкилот ҳудуди ва хоналарида ёритиш воситаларининг кўзни қамаштиришидан сақлаш чоралари кўрилган бўлиши керак.

79. Иш жойлари ва хоналарда портлаш хавфи бўлган газ ва чанг концентрацияси йиғилиб қолиш эҳтимоли мавжуд бўлса, электр ёритиш тизими хонадан ташқарида ўрнатилиши керак.

80. Хавфлилик даражаси юқори бўлган хоналарда кучланиши 36 V дан юқори бўлмаган кўчма электр ёритқичлар ишлатилиши керак. Ускуналар ва иншоотларнинг ички сиртини ёритиш учун ишлатиладиган кўчма электр ёритқичларнинг кучланиши 12 V дан ошмаслиги керак.

81. Кўчириб юрилувчи ёритқичлар шишали ҳимоя қопқоқлари ва металл тўр билан жихозланган бўлиши лозим. Ушбу ёритқичлар ва бошқа кўчириб юрилувчи аппаратлар учун мис толали эгилувчан электр ўтказгичлар қўлланилиши зарур.

82. Эвакуация йўлаклари ва зинапояларда авария ёритқичлари бўлиши керак.

83. Авария ёритқичлари бошқа ёритқичлардан тури, ўлчами ва махсус туширилган белгилари билан ажралиб туриши ва вақти-вақти билан чангдан тозалаб турилиши лозим.

84. Авария ёритиш тармоқларига электр энергия истеъмолчиларининг уланиши тақиқланади. Авария ёритилишларининг созлиги ҳар чоракда камида бир марта текширилиши зарур.

16-§. Маиший иморатларга қўйиладиган талаблар

85. Ташкилотларнинг маиший бино ва хоналари ШНҚ 2.09.04-09 «Ташкилотларнинг маъмурий ва маиший бинолари» талабларига мувофиқ бўлиши лозим.

86. Кийим алмаштириш хоналари, душхоналарнинг ўлчамлари, душ сеткалари, оёқ ванналари, қўл-юз ювгичлар, ичимлик суви таъминоти қурилмалари, ҳожатхоналар ва бошқа маиший хона ва жиҳозларнинг сони сменадаги энг кўп ходимлар сони ҳисобга олинган ҳолда белгиланиши зарур.

87. Душхоналар ва ҳожатхоналардаги тарновлар, каналлар, траплар, писсуарлар ва унитазлар мунтазам равишда тозаланиши, ювилиши ва дезинфекция қилиниши лозим.

88. Барча маиший иморатлар озода сақланиши, мунтазам дезинфекция қилиниши ва сутканинг қоронғи пайтида ёритилган бўлиши керак.

17-§. Атроф табиий муҳитни муҳофаза қилишга қўйиладиган талаблар

89. Ташкилот фаолияти атроф табиий муҳитнинг (ҳаво, тупроқ, сув хавзалари) ифлосланишига ва зарарли омилларнинг тегишли нормалардан ортиқ даражада тарқалишига олиб келмаслиги лозим.

90. Ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-ускуналари ишлаб чиқариш ишларини амалга оширишда атроф табиий муҳитнинг оқова сувлар ва бошқа чиқиндилар билан ифлосланиши эҳтимолини истисно этадиган шароитлар таъминланиши лозим.

91. Ташкилотларда чиқиндиларни йиғиш учун атрофи ўралган махсус жой ажратилиши ва чиқиндилар учун махсус идишлар билан таъминланиши керак. Ушбу идишлар чиқиндилар бўшатишда хлорли оҳак эритмаси билан дезинфекция қилиниши ва ювилиши керак.

18-§. Меҳнат ва дам олишга қўйиладиган талаблар

92. Ходимларнинг иш вақти, шу жумладан қисқартирилган иш вақти, дам олиш ва танаффуслар вақти ташкилот томонидан меҳнат тўғрисидаги қонун ҳужжатларига мувофиқ белгиланади.

3-боб. Ишлаб чиқариш жараёнларига қўйиладиган талаблар

1-§. Умумий талаблар

93. Иш жараёнлари ГОСТ 12.3.002-75 «Ишлаб чиқариш жараёнлари. Хавфсизликнинг умумий талаблари»га мувофиқ ташкил этилиши керак.

94. Ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-ускуналари ишлаб

чиқаришда захарли, яллиғлантирувчи ва тез алангаланадиган моддалар ишлатилса ёки ажралиб чиқса, алоҳида махсус жиҳозланган хоналарда ёки ишлаб чиқариш хоналарининг махсус ажратилган участкаларида, ишчиларни химоя қилиш воситалари ҳамда ёнғиндан химоя қилиш воситалари билан таъминланган ҳолда бажарилиши лозим.

95. Ташкилотларда иш жараёнларида қўлланилувчи барча ускуналарнинг техник ҳужжатлари (чизмаси ва ишлатишга доир қўлланмаси) бўлиши керак.

96. Иш ускуналарига ташкилот раҳбари томонидан мазкур ишни бажариш топширилган ходим томонидан хизмат кўрсатилиши лозим. Бегона шахсларнинг ишлаб чиқариш жойларида бўлишларига йўл қўйилмаслиги зарур.

2-§. Ёнғин ва портлаш хавфсизлигига қўйиладиган талаблар

97. Ишлаб чиқариш жараёнларини режалаштиришда, ташкиллаштиришда ва олиб боришда ёнғин ва портлаш хавфсизлиги ГОСТ 12.1.004-91 «Ёнғин хавфсизлиги. Умумий талаблар» ва ГОСТ 12.1.010-76 «Портлаш хавфсизлиги. Умумий талаблар»га мувофиқ таъминланиши лозим.

98. Синовдан ўтказилмаган, ёнғин ва портлаш хавфи мавжуд ҳамда токсик хусусиятларга эга бўлган моддалар ва материалларни ишлаб чиқаришда қўллаш тақиқланади.

99. Шамоллатиш ва тутун тортиш тизимлари ёнғин автоматикаси тизимлари билан боғланган бўлиши лозим.

100. Ишлаб чиқариш бинолари ва хоналари бирламчи ёнғин ўчириш воситалари билан таъминланган бўлиши шарт.

101. Ишлаб чиқариш бинолари ва хоналарининг портлаш жиҳатидан хавфлилик даражалари ШНҚ 2.01.19-09 «Бино, хона ва ташқи қурилмаларнинг портлаш, ёнғин ва ёнғин хавфлилиги тоифаларини аниқлаш»га мувофиқ ҳар бир ҳолат учун алоҳида аниқланиши керак.

102. Сув манбаи йўлаклари ҳамда ёнғинни ўчириш воситаларига борадиган йўлаклар доимо бўш бўлиши керак.

103. Ёнғин ва портлаш хавфи мавжуд бўлган ускуналарда ва иш жойларида очиқ оловдан фойдаланишни тақиқловчи ҳамда алангаланувчи ва портловчи моддалар билан ишлашда эҳтиёткорликка риоя қилиш зарурлиги тўғрисида огоҳлантирувчи белгилар бўлиши зарур.

104. Аралашганида портловчи модда ҳосил қилиши мумкин бўлган газларни умумий коллекторга чиқариш тақиқланади.

105. Ишлаб чиқариш амалга ошириладиган бўлимларда тамаки маҳсулотларини истеъмол қилиш тақиқланади.

106. Ходимлар билан ёнғин хавфсизлиги бўйича машғулотлар ўтказилиши ва уларга ёнғиннинг олдини олиш бўйича йўл-йўриқлар берилиши керак.

3-§. Электр қурилмаларига қўйиладиган хавфсизлик талаблари

107. Ташкилотларда электр қурилмаларини ўрнатишда ва улардан фойдаланишда Истеъмолчиларнинг электр қурилмаларидан техник фойдаланиш қоидалари (рўйхат рақами 1383, 2004 йил 9 июль) ҳамда Истеъмолчиларнинг электр қурилмаларидан фойдаланишда техника хавфсизлиги қоидалари (рўйхат рақами 1400, 2004 йил 20 август) талабларига риоя қилиниши керак.

108. Электр энергиясидан фойдаланадиган ташкилотларда ташкилот раҳбарининг буйруғи билан муҳандис-техник ходимлардан электр хавфсизлиги учун масъул ходим тайинланган бўлиши ва бу ходим электр хавфсизлиги бўйича тегишли малака гуруҳига эга бўлиши шарт.

109. Электр хавфсизлиги учун масъул ходим кучланиши 1000 V ва ундан юқори бўлган электр ускуналарига хизмат кўрсатиши учун электр хавфсизлиги бўйича V малака гуруҳига, кучланиши 1000 V гача бўлган электр ускуналарига хизмат кўрсатиши учун эса, IV малака гуруҳига эга бўлиши лозим. Масъул ходим даврий равишда ва ўрнатилган тартибда ташкилотда тузилган электр хавфсизлиги бўйича комиссияда синовдан ўтиши шарт.

110. Электр хавфсизлиги учун масъул ходим:

электр қурилмаларининг ишончли, тежамли ва хавфсиз ишлашини;

электр қурилмалари ва тармоқларида режали таъмирлаш ишлари ҳамда профилактик синовларнинг белгиланган муддатларда ўтказилишини;

электр энергияси сарфининг ҳисоби олиб борилишини;

химоя воситалари ва ёнғинга қарши жиҳозлар мавжудлиги ҳамда уларнинг ўз вақтида синовдан ўтказиб турилишини таъминлаши керак.

111. Электр токи ўтказувчи қисмлар, тақсимловчи қурилмалар, аппаратлар ва ўлчаш асбоблари, шунингдек турли сақловчи қурилмалар, рубильниклар ва бошқа ишга туширувчи аппаратлар ва мосламалар фақат ёнмайдиган асосларда монтаж қилиниши лозим.

112. Юқори намлик ва иссиқлик ажралиб чиқувчи хоналарда электр ёритқичлар намликдан, электр двигателлари эса, суюқлик сачрашидан химояланган бўлиши шарт.

113. Тақсимловчи қурилмалар изоляциясининг қаршилиги ва чидамлиги текшириб турилиши зарур.

114. Ишлаб чиқариш бинолари ва маиший хоналарда қўлланилувчи люминесцент ёритқичлар ёпиқ ҳолда намлик ва чанг ўтказмайдиган махсус арматурада бажарилиши лозим.

115. Кабеллар ва электр симларининг изоляцияси, ташқи бирикмалар, электр токидан химояловчи ерга уланган симлар, электр двигателларининг ишлаш режими кўрикдан ўтказилиши ва ўлчаш асбоблари орқали текшириб турилиши керак.

116. Электр аппаратлари ва агрегатларининг ноль симига улаш ва ерга

улаш симлари бутунлиги 6 ойда камида бир марта текширилиши, текшириш натижалари далолатнома билан расмийлаштирилиши зарур.

117. Қуйидаги электр қурилмалари ноль симига ёки ерга уланиши лозим:

кучланиши 380 V ва ундан юқори бўлган ўзгарувчан ток ҳамда 440 V ва ундан юқори бўлган ўзгармас токда ишловчи барча электр қурилмалари; номинал кучланиши 42 V дан юқори ва 380 V гача бўлган ўзгарувчан ток ва 110 V дан юқори ва 440 V гача бўлган ўзгармас токда ишловчи юқори хавfli ташқи қурилмалар.

118. Номинал кучланиши 42 V гача бўлган ўзгарувчан токда ва 110 V гача бўлган ўзгармас токда ишлайдиган электр қурилмаларини ноль симига улаш ёки ерга улаш талаб этилмайди, металл конструкцияга ўрнатилган назорат кабеллари, куч кабелларининг металл қобиклари ҳамда портлаш хавfli бўлган хоналардаги электр қурилмалар, пайвандлаш трансформаторининг иккиламчи чулғамалари бундан мустасно.

119. Битта электр штепселига бир нечта истеъмолчиларни улаш тақиқланади.

120. Чангларнинг статик электр разрядларидан алангаланиб кетмаслиги учун ускуналарнинг филофлари, асосий валлари ва ҳаво қувурлари ерга уланган бўлиши лозим.

121. Ҳаво қувурларининг филтрлари майда катакли металл тўр билан ўралган ва тўр ерга уланган бўлиши лозим.

122. Ташкилотнинг бино ва иншоотлари яшин қайтаргичлар ўрнатилган ҳолда тўғридан-тўғри яшин уришидан ҳимояланган бўлиши зарур. Яшин қайтаргичлар ҳар йили баҳорги мавсумда текшириб турилиши, аниқланган носозликлар бартараф этилиши лозим.

4-§. Ташкилотларда айрим технологик операцияларда хавfli ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари юзага келганлиги тўғрисида ўз вақтида маълум қилиш

123. Ускуна ва автоматлаштирилган линиялар ишга туширилганлиги тўғрисида ишчиларни огоҳлантирувчи сигнализация тизимлари билан жиҳозланган бўлиши керак. Сигнал элементлари (қўнғироқлар, сиреналар, чироқлар) механик шикастланишдан ҳимояланган бўлиши, хизмат кўрсатувчи ходимларнинг иш ҳудудида эшитиш ва кўриш ишончли таъминланган ҳолатда жойлаштирилиши лозим.

124. Иш жойларида ускунани ишга тушириш ва тўхтатиш тўғрисидаги йўриқномалар осилган бўлиши лозим.

5-§. Материаллар ва тайёр маҳсулотларни сақлаш ва транспортда ташишга қўйиладиган хавфсизлик талаблари

125. Юкларни ортиш ва тушириш ҳамда ташиш ишлари Юк ортиш ва

тушириш ишларидаги хавфсизлик қоидаларига (рўйхат рақами 1582, 2006 йил 13 июнь) мувофиқ амалга оширилиши лозим.

126. Омборхонада ва юк сақлаш майдончаларида оғир ва ўта оғир юкларни ортиш ва тушириш ҳамда ҳаракатлантириш жараёни механизациялашган бўлиши лозим.

127. Биноларда маҳсулотларни жойлаштиришда оралиқ масофа қуйидагича бўлиши лозим:

бино деворидан 70 см;

иситиш тизимидан 20 — 50 см;

ёритиш тизимидан 50 см;

полдан 15 — 30 см.

128. Юкларнинг жойлаштириш баландлиги бинонинг баландлигидан, ер майдонининг оғирлик кўтариш қобилиятидан, механик тарзда ишлаш жараёнидан, технологик қоидалар ва сақлаш шароитларидан келиб чиқиб белгиланади. Штабелларда қўл билан тахланаётган яшикларнинг оғирлиги 50 кг гача, қопларнинг оғирлиги 70 кг гача бўлиши ҳамда узунлиги 2 м дан ортмаслиги лозим.

129. Тез ёнувчи суюқликлар горизонтал ва бир қаторда жойлаштирилиши лозим.

130. Юкларни кўтариш ва жойига олиб боришдан олдин юкнинг мустақамлиги ҳамда тўғри боғланганлиги текширилиши зарур.

131. Юк ортиладиган жой ахлат, қор ва бошқа нарсалардан тоза бўлиши керак. Агар ортиш ва тушириш ишларида кўтариш мосламаларидан фойдаланилса, у ҳолда кўтарилган юк остида ишчилар турмаслиги лозим. Юк ортилаётган ва туширилаётган вақтда ҳайдовчи кабинадан чиқиб туриши шарт.

132. Омборхонанинг деворлари бўйлаб ўралган ҳар бир жавонда олти тахламгача бўлган миқдорда хом ашё, ярим тайёр ва тайёр маҳсулотларни сақлаш лозим. Тахламлар оралиғидаги масофа 0,5 м дан, ён томон майдонлардаги тахламлар оралиғи эса, 1,5 м дан кам бўлмаслиги керак.

133. Ташкилотларда чиқиндиларни инвентаризация қилиш, шунингдек уларнинг турлари бўйича хавфлилик даражасини белгилаш лозим.

134. Чиқиндиларни рухсат этилмаган жойларда сақлаш, қайта ишлаш ва қўмиб ташлаш тақиқланади.

135. Чиқиндиларни йиғиш жойи цехлардан камида 50 м узоқликда бўлиши лозим.

136. Юк сақланадиган омборхона ва майдончалар ҳудудининг кириш жойларида транспорт воситаларининг ҳаракат йўналиши ҳамда юкларни ортиш ва тушириш жойлари кўрсатилган схемалар осиб қўйилган бўлиши лозим.

137. Ҳар бир кимёвий модда техник кўрсатмалар талаблари ҳисобга олинган ҳолда сақланиши лозим. Кимёвий моддаларни очиқ ҳолда (тарада) сақлаш тақиқланади. Тараларда ёзув, этикетка ёки модда номи туширилган ёрлик, техник талаблар кўрсатилган бўлиши лозим.

138. Омборхоналарда маҳсулотларни сақлаш ҳарорати ва омборхонадаги намлик даражаси маҳсулотлар стандартларида белгиланган меъёрларда бўлиши лозим.

139. Маҳсулотлар омборхоналарда турлари бўйича сақланиши лозим.

140. Маҳсулот сақлаш омборхоналари яшиқлар билан тўлдирилмаслиги лозим. Яшиқлар маҳсулотлар сарфлангандан кейин иш жойига етказиб борилиши керак.

141. Яшиқларни йиғиш ва сақлаш махсус ажратилган жойларда бажарилиши лозим.

142. Тайёр маҳсулотларни омборхоналардан транспорт воситаси кузовига етказиб бериш транспортёрлар ёрдамида ёки бошқа механизациялашган усулда бажарилиши керак.

143. Эстакадада ўрнатилган транспортёрдан ўтиш учун зарур ҳолларда панжарали ўтиш кўприкчалари ўрнатилиши лозим.

6-§. Ишлаб чиқариш чиқиндиларини сақлаш жойларига кўйиладиган хавфсизлик талаблари

144. Чиқиндиларни йиғиш ўраларининг атрофи камида 1,2 м баландликдаги тўсиқлар билан тўлиқ ҳолда ўралган бўлиши ҳамда баландлиги 1,2 м панжараси бўлган мустаҳкам ўтиш кўприкчалари билан жиҳозланган бўлиши керак. Бунда тўсиқлар ва ўтиш кўприкчаси панжараларининг таги камида 0,15 м баландликкача ёппасига тўсилган бўлиши зарур.

145. Ходимларни ўрага туширишдан аввал ўралардан зарарли газларнинг чиқиб кетиши таъминланиши керак.

146. Зарарли газларнинг йўқлиги ўра тубига ёниб турган шамни тушириш йўли билан текширилади.

147. Чиқиндилардан бўшатиладиган ўралар тахтали шитлар билан ёпилиши лозим.

148. Чиқиндиларни тақиқланган жойларда сақлаш, қайта ишлаш ва кўмиб ташлашга йўл қўйилмайди.

149. Ташкилотларда чиқиндилар билан ишлашга оид йўриқномалар ишлаб чиқилган бўлиши лозим.

7-§. Муайян технологик жараёнга тааллуқли иш жойларига кўйиладиган хавфсизлик талаблари

150. Ишларнинг хавфсизлигини таъминлаш учун барча жараёнларни тўлиқ механизациялаштириш, тош майдалаш қурилмаси ва автоблокировкали технологик жараёнларни узокдан туриб автоматик тарзда бошқаришни ташкил этиш лозим.

151. Узокдан туриб бошқариш ва автоблокировка қуйидагиларни кўзда тутиши лозим:

механизмларнинг ишга тушганлиги тўғрисида огоҳлантирувчи сигнализация;

технологик поток механизмларини чақир тошни туширишдан тўхтатиш; битта механизм авария туфайли тўхтаб қолганда, занжирнинг ушбу механизмга материал етказиб бераётган қисмини тўхтатишни таъминлайдиган двигателлар блокировкаси;

бирор механизмда авария содир бўлганда, уни дарҳол тўхтатиш имконияти.

152. Хавфсизликни ошириш ва зарарли меҳнат шароитларида ишлайдиган ишчилар сонини камайтириш учун цехлар ҳамда қурилмаларда бошқаришни автоматлаштириш ва узоқдан туриб бошқаришни жорий этиш орқали иш жойларини чангланиш даражаси юқори бўлган ҳудудлардан узоқроққа кўчириш лозим.

8-§. Технологик операцияларда хавфли ва зарарли ишлаб чиқариш омиллари юзага келганлиги тўғрисида ўз вақтида маълум қилиш

153. Ускуна ва автоматлаштирилган линиялар уларни ишга туширилганлиги тўғрисида ишловчиларни огоҳлантирувчи сигнализация тизимлари билан жиҳозланган бўлиши керак.

154. Сигнал қурилмалари (қўнғироқлар, сиреналар, чироқлар) механик шикастланишдан ҳимояланган бўлиши, хизмат кўрсатувчи ходимларнинг иш ҳудудида эшитиш ва кўриш ишончли таъминланган ҳолатда жойлаштирилиши лозим.

155. Агар сигнал қурилмалари бўлмаса ёки улар носоз ҳолатда бўлса, усқунани ишлатиш тақиқланади.

156. Цехларда ва иш жойларида сигналларга доир жадваллар ва усқунани ишга тушириш ва тўхтатиш тўғрисидаги йўриқномалар осилган бўлиши лозим.

9-§. Зарарли омиллар таъсирининг санитария нормалари ва қоидаларида белгиланган миқдоргача камайтирилишини таъминловчи усул ва тадбирлар

157. Кабель ишлаб чиқариш цехларидаги ишлаб чиқаришнинг асосий зарарли омиллари чанг, ишлаб чиқаришдаги захарлар, шовқин, вибрация ҳисобланади.

158. Чанг кўп ҳосил бўладиган ҳудудларда ишлаш чоғида чангни ўтказмайдиган қаттиқ матодан тайёрланган махсус кийим, нафас олиш органлари учун индивидуал ҳимоя воситалари қўлланилиши лозим.

159. Ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-усқуналари ишлаб чиқаришда бажарилаётган иш хусусиятига қараб қуйидаги ҳимоя воситаларидан фойдаланиш зарур.

160. Ҳимоя воситалари шикастланишнинг олдини олиш ва ишлаб чиқаришнинг зарарли омилларидан ҳимояланиш учун шахсан ишчилар томонидан ишлатилиши керак.

161. Қўл орқали ходимлар организмига ўтадиган вибрациянинг чегаравий йўл қўйиладиган даражалари СанҚваМ 0122-01 «Иш жойларида умумий ва маҳаллий вибрациянинг санитария меъёрлари»га мос бўлиши лозим.

10-§. Чироқларни йиғишга қўйиладиган хавфсизлик талаблари

162. Асосий йиғувчи конвейер конструкцияси оғирликларни кўтариш ва ташишнинг қўлда бажарилиши учун асосий ва бутловчи қисмларини механик равишда узатилишини таъминлаши лозим.

163. Конвейер каркаси бутун узунлиги бўйича ён тарафидан яхлит қопламадан иборат бўлиши керак.

164. Қоплама конструкцияси ёки конвейернинг жойлашуви ишчиларга конвейерга юзма-юз ўтиришига имкон бериши лозим.

165. Каркас қопламасининг юқори қисми қаттиқ пластмассадан тайёрланган бўлиши керак. Қопламани ёғоч тахталардан тайёрлаш тақиқланади.

166. Белгиланган иш маромидаги тебранувчи йиғиш конвейерининг конструкцияси, конвейер ҳаракатланишидан 5 сония аввал огоҳлантирувчи ёруғлик сигнализациясининг мавжудлигини кўзда тутиши лозим.

167. Сигнал чироқлари, конвейернинг ҳаракатга келиши ҳақида ҳар бир иш жойидан яхши кўриниши таъминланган ҳолда ўрнатилиши зарур.

168. Маҳаллий ёритиш ва электр асбобларига электр таъминотни узатиш учун шина ўтказгичлари (симлари) жойлашган устунлар, ишчига конвейерда йиғиш ишларини амалга оширишга ҳалақит бермаслиги лозим.

11-§. Газ разрядли чироқларни ясашда хавфсизлик талаблари

169. Газ разрядли чироқларни ишлаб чиқариш ГОСТ 12.3.031-83 «Меҳнат хавфсизлиги стандартлар тизими. Симоб билан ишлаш. Хавфсизлик талаблари»га мувофиқ бўлиши зарур.

170. Симоб билан ифлосланган кийимда ошхона ва бошқа цехларга кириш тақиқланади.

171. Иш жараёнида ёнувчан газлар қўлланилувчи қурилмалар ҳавони тортувчи вентиляция билан жиҳозланиши зарур.

172. Иш жараёнида симоб буғлари ажралувчи горелкаларда ҳавони сўриб олиш қурилмаси буғларни тўпланиш жойларида ўрнатилиши лозим.

173. Ҳавони сўриб олиш хоналари ҳавони атмосферага чиқариб ташланишидан олдин симоб буғларидан тозаланиши лозим.

174. Ювиш ва люминофор суспензияни қоплаш қурилмасида аниқ ва кўзга кўринарли «Ёнғиндан хавфли» ёзуви бўлиши лозим.

12-§. Чироқларни пайвандлашда хавфсизлик талаблари

175. Чироқларни пайвандлаш қурилмаси шиша найчалар ва колбаларнинг чикитларини тўплаш учун идиш билан жиҳозланган бўлиши лозим.

176. Чироқларни пайвандлаш қурилмаси ташқи юза ҳароратининг 43° С дан ошмаслиги учун иссиқлик изоляциясига эга бўлиши керак.

13-§. Чироқлардан газларни тортиб олишда хавфсизлик талаблари

177. Иш вақтида симоб буғлари ажратиб чиқарувчи чироқлар билан ишлашда буғларни тўпланиш жойларида ҳавони сўриб олиш қурилмаси ўрнатилиши зарур.

178. Чироқларни ҳавони сўриб олиш қурилмасининг симобни дозалаш-тириш жойи, чироқнинг ўз ўрнида бўлмаган тақдирда дозалаш бошчасидан симобнинг тасодифан оқиб кетишининг олдини олувчи махсус блокловчи мослама билан жиҳозланиши зарур.

179. Чироқларнинг ҳавони сўриб олиш қурилмаси штенгелнинг узилиши ҳолатларида чироқларни ушлаб қолувчи махсус мослама билан жиҳозланиши керак.

180. Люминисцент чироқларни ҳавони сўриб олиш қурилмаси кавшарланган штенгелларни штенгель қабул қилувчи мосламага автоматик ташлаш мосламаси билан жиҳозланиши лозим. Штенгель қабул қилувчи мослама, штенгелнинг ташланиши вақтида дозалаш бошчасига зич ёпишиб туриши керак.

181. Симоб билан ифлосланган шиша чиқиндилар ҳавони сўриб олиш учун қурилма олдига ўрнатилувчи перманганат калий эритмаси тўлдирилган махсус идишга тўпланиши зарур.

182. Чиқиндилар билан тўлган идиш дарҳол махсус хонага қайта ишлаш учун олиб чиқилиши зарур.

183. Оқова сувлардан симобни ушлаб қолиш учун ҳавони сўриб олиш хонасининг полида қопқонлар ўрнатилиши лозим. Симобни ушлаш учун қопқонлар канализациянинг бевосита чиқиш жойига ўрнатилиши зарур.

184. Перманганат калий эритмасини ҳавони сўриб олиш жойидан люминисцент чироқларини йиғиш линиясига узатиш тизими марказлаштирилган бўлиши керак.

185. Дозалаш бошчасига симобни қўйиш симоб ва унинг бирикмалари билан ишлаш бўйича йўл-йўриқ берилган ишчилар томонидан амалга оширилиши зарур.

186. Дозалаш бошчасига симобни тўлдириш фақат қурилма совутилганидан сўнг махсус мосламалар ёрдамида амалга оширилади.

187. Дозалаш бошчасидан ифлосланган симобни сўриб олиниши форвакуумли насос ёрдамида симобни ушлаб қолувчи мослама орқали амалга оширилиши зарур.

188. Люминисцент чироқларини хавони сўриб олиш қурилмасининг золотниги, дозатори ва форвакуумли насосларини ювиш вакуум устахонасида бажарилиши лозим.

189. Чироқларни хавони сўриб олиш қурилмасини эксплуатация қилиш жараёнида созловчи қуйидагилар бўйича огоҳлантирилиши зарур:

кисқа туташувнинг олдини олиш учун электропечнинг қиздириш элементларини, таянч сопол изоляторларини ҳар куни текшириш ва иш куни охирида печни шиша синиқларидан тозалаб туриш;

дозатор ички бўшлиғини тозалаш ишларини резина кўлқоплар ва респиратор билан, пахта билан ўралган юмшоқ таёқ ёрдамида амалга ошириш;

дозатор зичловчи халқасининг ҳолати, хавони сўриб олиш қурилмасининг ўрнатилиши, вакуум ўтказгичнинг резинали бирлашувини текшириш;

штенгелни кавшарлаш ва қиздириш учун мўлжалланган газ горелкасини ҳар куни қурумдан тозалаб туриш;

печни шиша синиқлари ва горелкани қурумдан тозалаш ҳимоя кўз ойнакларида бажарилади.

14-§. Газ разрядли чироқларни тайёрлашда хавфсизлик талаблари

190. Натрий чироқларини пуркаш ускунасига узатиш ва пуркаш жараёни автоматлаштирилган бўлиши зарур.

191. Чироқлар назоратчисининг иш жойида нуқсонли чироқларни тўплаш учун махсус идиш бўлиши лозим.

192. Цоколларни цоколлаштириш қурилмасига транспортировка қилиш деворлари баланд идишда амалга оширилиши керак.

193. Цоколлаштириш қурилмасида люминисцент чироқларга штирларни кавшарлаш автоматлаштирилган бўлиши лозим.

194. Цоколлаштириш қурилмаси кавшарлаш жойидаги кавшар ва флюс буғларини тортувчи соябон билан жиҳозланган бўлиши зарур.

195. Флюсни кавшарлаш учун идишчага қуйиш воронка ва ҳимоя воситалари ёрдамида бажарилиши лозим.

196. Флюсни иш жойида сақлаш зич ёпилувчи идишларда амалга оширилиши зарур.

197. Флюсли ва кавшарли идишларнинг тасодифий ағдалишининг олдини олиш учун махсус мосламага ўрнатилиши зарур.

198. Цоколлаштиришдан сўнг цоколдан оқиб чиққан мум қолдиқлари махсус асбоб ёрдамида олиб ташланиши лозим.

199. Цоколланган чироқларни тозалаш пахта газлама билан амалга оширилиши лозим.

200. Чироқлар цоколлаштирилганидан сўнг ишлатилган, керосин, ацетон ёки бошқа тез ёнувчан моддалар билан шимдирилган артиш материаллари зич ёпилувчи, махсус идишларга тўпланиши ва тўлгандан сўнг цехдан олиб чиқилиши зарур.

201. Люминисцент чироқларни синаш қурилмаси ёруғликдан ҳимояловчи экран билан жиҳозланиши лозим.

15-§. Симоб билан ифлосланган чиқитларни тозалашда хавфсизлик талаблари

202. Симоб билан ифлосланган чиқитлар ва нуқсонли чироқларни тозалаш ва қайта ишлаш санитария-гигиена қоидаларига жавоб берувчи алоҳида хонада бажарилиши керак. Хоналарнинг эшигига «Бегоналарнинг кириши тақиқланади!» тахтачаси осиб қўйилиши лозим.

203. Симоб билан ифлосланган чиқитларни майдалаш тебранувчи элак-дидробилкаларда амалга оширилиши лозим.

204. Дробилка сув келувчи тизим ва симобни тиндирувчи мослама билан жиҳозланган бўлиши керак.

205. Кам миқдордаги ифлосланган чиқитлар ва бракни тозалаш ва қайта ишлаш конструкцияси симоб билан ишлашга мўлжалланган махсус тортувчи шкафларда бажарилиши шарт.

206. Нуқсонли чироқларни қайта ишлаш ва тозалаш, чироқларнинг хона хароратигача совуганидан сўнг амалга оширилади.

16-§. Симобни тозалашда хавфсизлик талаблари

207. Симобни тозалаш симобни тозалаш ишлари учун мўлжалланган махсус хонада амалга оширилади.

208. Симобни тозалаш бўйича ишлар бажариладиган хонадаги вентиляция иш бошланишидан 15 дақиқа аввал ёқилиши зарур.

209. Очиқ симоб билан ишлар фақат хлорвинил ёки юпка резина қўлқопларда таглик идиш устида вентиляция ёқилган тортувчи шкафлар ичида амалга оширилиши шарт.

210. Симобни қиздириш конструкцияси горизонтал қиздирувчи юзаларсиз тайёрланган махсус печлардаги тортувчи шкафда бажарилиши лозим. Печ остида тасодифий авария ҳолатида симоб тушиши учун таглик идиш бўлиши зарур.

211. Симоб билан ишлаш учун мўлжалланган кимёвий идиш қалин деворли шишадан тайёрланган бўлиши зарур. Симоб тўлдирилган асбобларнинг конструкцияси симобнинг ҳавога чиқишига йўл қўймаслиги ва унинг шиша қисмлари беихтиёр зарбалардан ҳимояланган бўлиши керак.

4-боб. Ишлаб чиқариш асбоб-ускуналарига қўйиладиган хавфсизлик талаблари

1-§. Умумий талаблар

212. Ишлаб чиқариш ускунаси фойдаланиш даврида ГОСТ 12.2.003-91

«Ишлаб чиқариш ускунаси. Умумий хавфсизлик талаблари», ГОСТ 12.2.049-80 «Ишлаб чиқариш ускунаси. Умумий эргономик талаблар», ГОСТ 12.2.062-81 «Ишлаб чиқариш ускунаси. Химоя тўсиқлари. Умумий хавфсизлик талаблари», ГОСТ 12.2.064-81 «Ишлаб чиқариш ускунасини бошқариш органлари. Умумий хавфсизлик талаблари»га мувофиқ бўлиши лозим.

213. Ишлаб чиқариш ускуналари уларнинг техник ҳужжатлари талабларига мувофиқ ҳолда сақланиши лозим.

214. Ишлаб чиқариш ускунасининг хавфсизлиги қўйидагилар ёрдамида таъминланиши лозим:

ишлаш принциплари, конструктив схемалар, хавфсиз конструкция элементларини танлаш;

конструкцияларда механизация, автоматизация ва узоқдан туриб бошқариш воситаларини қўллаш;

конструкцияларда химоя воситаларини қўллаш;

эргономик талабларни бажариш;

монтаж қилиш, фойдаланиш, таъмирлаш, ташиш ва сақлашга доир техник ҳужжатларга хавфсизлик талабларини киритиш.

215. Зарarli моддалар чиқарадиган ишлаб чиқариш ускунасидан фойдаланганда бу моддаларнинг иш ҳудуди хавосидаги миқдори ГОСТ 12.1.005-88 «Иш жойининг хавосига қўйиладиган умумий санитар-гигиеник талаблар. Хавфсизликнинг умумий талаблари»да белгиланган чегаравий йўл қўйиладиган концентрациялар миқдоридан ошмаслиги керак.

2-§. Сақловчи ва блокировкаловчи қурилмаларга бўлган хавфсизлик талаблари

216. Дастгоҳларнинг деталлари синмаслиги ва хизмат кўрсатувчи ходимларга жароҳат етказмаслиги учун дастгоҳлар ортиқча юкланишдан сақловчи қурилмага эга бўлиши лозим.

217. Дастгоҳларнинг жиҳозлари ўз-ўзидан пастга тушиб кетишининг олдини олувчи қурилмаларга эга бўлиш лозим.

218. Механизациялашган ёки автоматлашган усулда маҳкамланадиган дастгоҳларда ишлов бериш жараёни фақат деталь маҳкамлаб бўлингандан сўнг ишга тушишини таъминлайдиган блокировка қурилмаси бўлиши лозим.

219. Автомат ва ярим автоматлар, уларда ишлов бериш ҳудуди очик ҳолатда иш бажарилганда жароҳатланиш юз бермаслиги учун блокировка қурилмаларига эга бўлиши, улар автоматик иш цикли химоя қурилмаси ёпиқ бўлганда ишга тушишини таъминлаши лозим.

220. Дастгоҳларда операциялар бажарилаётган вақтда деталь ёки асбоб айланиши туфайли жароҳатланиш мумкин бўлса, дастгоҳларда шпиндел ўчирилган захоти уни автоматик тарзда тўхтатадиган қурилма бўлиши керак.

221. Дастгоҳни созлаш пайтида сақловчи блокировка қурилмаларини ўчириш имконияти кўзда тутилиши зарур.

222. Узоқдан туриб ёки автоматик тарзда ишга тушириладиган ускунада огоҳлантирувчи «Эҳтиёт бўлинг, автоматик тарзда юргизилади!» деган белги ва ёзувлар бўлиши лозим.

3-§. Бошқариш органларига бўлган хавфсизлик талаблари

223. Бошқариш органларининг иш вазифаси ГОСТ 12.4.040-78 «Ишлаб чиқариш ускунасининг бошқариш органлари. Белгиланиши. Умумий талаблар»га асосан ёзувлар ёки белгилар билан кўрсатилиши керак.

224. Ускуна шошилишч тўхтатилиши учун қулай жойларда, доимий иш ўрни ҳудудида ёки тез-тез хизмат кўрсатиладиган хавфли узел яқинида жойлашган «Тўхтатиш» кнопкаси билан жиҳозланиши керак.

225. Хавф соладиган ускуна қисми оператор кўриш доирасидан ташқарида, хавфли иш бошқариш органлари ҳудудида жойлашган бўлса қўшимча авариявий ўчириш қурилмалари билан жиҳозланиши керак.

226. Авариявий ўчиргич ва тугмалар конструкцияси ва жойлашиши улардан ҳар хил иш вазиятларида фойдаланиш имконини таъминлаши лозим.

227. Ускунани авариявий ўчириш қурилмаси энг катта қувватли двигателни номинал кучланишдаги бошланғич юргизиш токига ва бошқа ҳамма истеъмолчиларнинг номинал тоқлари йиғиндисига мос бўлган максимал оқланишга мўлжалланган бўлиши зарур.

228. Ускунанинг авариявий ўчириш қурилмаси, иш пайтида танаффус юз берганда аварияга ёки хизмат кўрсатувчи ходимларни жароҳатланишга олиб келиши мумкин бўлган қурилмаларни ўчирмаслиги лозим.

229. Ускунани авариявий ўчириш қурилмасини бошланғич ҳолатига қайтариш қурилмаси ускунани ишга тушириб юбормаслиги лозим.

230. Ишга тушириш қурилмаларининг конструкцияси ва ҳолати (тугма, ричаг ва ҳоказо) ускунани тез, ишончли тарзда юргизилиши ва ўчирилиши таъминлаши ҳамда уларнинг ўз-ўзидан ишлаб кетишига йўл қўймаслиги лозим.

231. Қўл билан бошқариш органлари (шу жумладан электр бошқарув пульталарида жойлашган) шундай ясалган ва жойлашган бўлиши керакки, улардан фойдаланиш қулай бўлиши, қўлларни қисиб қолиш ёки бошқа бошқариш органлари ва дастгоҳ қисмларига тикилиб қолиш ҳолларига олиб келмаслиги ҳамда тасодифан бошқариш органларининг ишлатилишига йўл қўймаслиги керак.

232. Бир нечта ходимлар хизмат кўрсатадиган ускунанинг бошқариш органлари, ҳаракатларнинг зарурий кетма-кетлигини таъминлайдиган блокировка қурилмасига эга бўлиши лозим.

233. Блокировка қурилмаларини қўлламасликка техник жиҳатдан асослар бўлган ҳолларда бошқариш органлари ёнига огоҳлантириш ёзувлари ва белгилари ўрнатилиши керак.

234. Мураккаб ва хавфли ускунанинг бошқарув органлари унда ростлаш ишларини ўтказиш ва бегона шахслар ишлашига йўл қўймаслик учун

қулфлар ёки пломбалар билан таъминланган, эшикчалари ёпиқ бўлиши лозим.

4-§. Ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-ускуналарига қўйиладиган хавфсизлик талаблари

235. Люминисцент чироқларини синовдан ўтказиш қурилмасининг шитлари ва эшиклари ўчиргич билан блокланган бўлиши лозим.

236. Бошқарув пулти қурилманинг ёқилгани ҳақида огоҳлантирувчи ёруғлик сигнализациясига эга бўлиши керак.

237. Люминисцент чироқларининг синаш қурилмаси чироқларнинг ушлагичдан тушиб кетишига қарши махсус мослама билан жиҳозланиши зарур.

238. Симоб аппаратураси тортувчи вентиляцияли махсус изоляцияланган хонада қисмларга ажратилиши ва симобдан тозаланиши лозим. Бу ҳолатда тортувчи соябонларни ишлатиш тақиқланади.

239. Чилангарлик станоклари деворга эга бўлиши, станокнинг ташқи ва ички юзаси эса, симоб ўтмайдиган материалдан бўлиши лозим.

240. Симоб аппаратурасининг уловчи металл қувурчаларида тўпланган органик ифлосланишни қуйдириш химоя кўз ойнаклари ва респиратор таққан ҳолда, газ горелкаси ёрдамида бажарилиши зарур. Газ горелкаси устида тортувчи соябон жиҳозланган бўлиши шарт.

241. Симоб аппаратураси билан ишлаш жараёнида қўлланиладиган мослама ва асбоблар, перманганат калий эритмасида ювилиши ва ҳаво тортувчи шкафта сақланиши зарур.

242. Ювиш ва люминофор суспензияни қоплаш қурилмасига хизмат кўрсатиш электр таъминот тармоғидан узилган ҳолда бажарилиши керак.

243. Ювиш ва люминофор қоплаш қурилмасини тозалаш вақтида қуйидаги талабларга амал қилиниши зарур:

қурилмани тозалаш мис, жез, алюминий ёки ёғочдан тайёрланган махсус асбоб ёрдамида бажарилиши лозим;

эритгични қурилма бакига қуйиш учун ингичка оғизли синмайдиган идиш ишлатилиши лозим;

бочок ва лотокларни люминофор чикитлардан тозалаш ишлари махсус резина перчаткалари ва химоя кўз ойнагида бажарилиши зарур;

қисгичларни люминофор суспензиядан тозалаш, шиша найчаларнинг ўз ўрнидан тушиб кетишининг олдини олиш мақсадида ҳар сменадан кейин тозалаб турилиши керак;

қурилмани тозалаш жараёнида ишлатилган латта, дока, пахталарни зич ёпиловчи металл қутига тўплаш ва тўлгандан сўнг чиқариб ташланиши керак.

5-§. Назорат-ўлчов асбобларига қўйиладиган хавфсизлик талаблари

244. Ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-ускуналари ишлаб

чиқаришда технологик жараёнларнинг кўрсаткичларини назорат қилиш учун қўлланилувчи назорат-ўлчов асбоблари ГОСТ 12.3.019-80 «Меҳнат хавфсизлиги стандартлари тизими. Электр синашлар ва ўлчашлар. Хавфсизликнинг умумий талаблари», ГОСТ 12.1.006-84 «Меҳнат хавфсизлиги стандартлари тизими. Радио тўлқинларнинг электромагнит майдонлари. Иш жойларида мумкин бўлган даражаси ва назоратни ўтказиш талаблари»га мос бўлиши шарт.

245. Назорат-ўлчов асбобларининг шкаласидаги чизик кўрсаткичлар аниқ кўришиб туриши лозим.

6-§. Хизмат кўрсатиш майдончалари ва зиналарга бўлган хавфсизлик талаблари

246. Дастгоҳга хизмат кўрсатиш ёки ишлов бериш ҳудудини кузатиш учун ходимнинг пол сатҳидан 0,5 м ва бундан баландроқда туриши талаб этилса, дастгоҳ зинапоя билан жиҳозланган хизмат кўрсатиш майдончалари ёки сирпанмайдиган қопламали галеряларга эга бўлиши керак.

247. Майдончалар сифатида усқунанинг горизонтал юзаларидан (станина, суппорт, бабқалар ва хоказолар) фойдаланиш мумкин. Хизмат кўрсатиш майдончаларидан устёпма ёки усқунанинг чиқиб турган қисмларигача бўлган баландлик 2 м дан кам бўлмаслиги зарур.

248. 0,5 м дан баландда жойлашган майдончалар ва уларга олиб чиқадиغان зиналарда, пастида баландлиги 100 — 50 мм яхлит ён қоплама ўрнатилган баландлиги 1 м дан кам бўлмаган тўсиқ (панжара)лар бўлиши керак.

249. Майдонча сатҳидан 0,5-0,6 м баландликда қўшимча горизонтал планка ўрнатилиши лозим.

250. Вертикал устунлар орасидаги масофа 1,5 м бўлиши керак.

251. Хизмат кўрсатиш майдончалари ва зиналарнинг эни 0,5 м дан кам бўлмаслиги зарур.

252. Зиналарнинг иккала тарафида тўсиқ (панжара)лар бўлиши лозим.

253. Хизмат кўрсатиш майдончаси 10 м дан баландроқда жойлашган бўлса, ҳар 5 м да дам олиш майдончалари ўрнатилиши зарур.

254. Зина ва майдончаларнинг тутқичлари қўл билан ушлаш учун қулай бўлиши, ўткир қирралари, қиров ва кийим илиниши мумкин бўлган чиқиб турган жойлари бўлмаслиги лозим.

7-§. Ишлаб чиқариш усқунаси, коммуникацияларни жойлаштиришда хавфсизлик талаблари

255. Ёруғлик манбалари ва ёруғлик-техника асбоб-усқуналари ишлаб чиқариш цехларида асосий ва ёрдамчи усқунани жойлаштириш, усқуна ва бинолар деворлари орасидаги масофа 0,6 м дан кам бўлмаслиги лозим.

256. Асосий ва ёрдамчи усқуналар асосий юк ташиш йўналишига мувофиқ ўрнатилиши зарур.

257. Ишлаб чиқариш ускунасининг жойлашиши унга бехатар ва қулай хизмат кўрсатиш, таъмирлаш, монтаж ва демонтаж қилишни таъминлаши керак.

258. Иш ўринларини режалаш ускунани бошқариш органи ва пульта-ларига эркин ўтиш йўлаклари ва кириш жойларини, иш жараёнларининг қулай ва бехатар бажарилишини таъминлаши ва ГОСТ 12.3.002-75 «Ишлаб чиқариш жараёнлари. Умумий хавфсизлик талаблари»га жавоб бериши лозим.

259. Ходимларни ишлаб чиқариш жараёнида учиб чиқаётган материал парчаларидан сақлаш чоралари кўрилиши лозим.

260. Иш жойларида жихозлар, материал, тановар, ярим тайёр маҳсулот, тайёр маҳсулот ва чиқиндилар солиниши учун стеллаж, идиш, стол ва бошқа қурилмалар қўйиладиган майдончалар кўзда тутилиши лозим.

261. Цех ва участкаларда ускуналарни жойлаштириш ва иш ўринларини режалаш фавқулодда вазиятлар юз берганда ходимларни хавфсиз эвакуация қилиш имкони кўзда тутилиши зарур.

262. Цехлардаги ўтиш жойларининг кенглиги қуйида кўрсатилган микдорлардан кам бўлмаслиги керак:

магистрал ўтиш жойлари учун 1,5 м;

ускуналар ўртасидаги ўтиш жойлари учун 1,2 м;

ишлаб чиқариш биноси деворлари ва ускуна ўртасидаги ўтиш жойлари учун 1,0 м;

ускунага хизмат кўрсатиш ва уни таъмирлаш мақсадида унга бориладиган ўтиш жойлари учун 0,7 м.

263. Конвейер қурилмалари, ишлаб чиқариш бинолари, галереялар, туннеллар ва эстакадаларнинг жойлашиши ГОСТ 12.2.022-80 «Конвейерлар. Хавфсизликнинг умумий талаблари»га жавоб бериши лозим.

8-§. Ташкилотларда зарарли омиллар таъсирининг санитария нормалари ва қоидаларида белгиланган микдоргача камайтирилишини таъминловчи усул ва тадбирлар

264. Чанг қўп ҳосил бўладиган ҳудудларда ишлаш вақтида чангни ўтказмайдиган қаттиқ матодан тайёрланган махсус кийим, нафас олиш органлари учун индивидуал ҳимоя воситалари қўлланилиши лозим.

265. Кабель ишлаб чиқаришда бажарилаётган иш хусусиятига қараб ҳимоя воситаларидан фойдаланиш лозим.

266. Шовқиннинг ишловчиларга кўрсатадиган зарарли таъсирини бартараф этиш мақсадида қуйидаги чора-тадбирлар қабул қилиниши лозим:

шовқин ҳосил қиладиган ускунани алмаштириш йўли билан технологияга ўзгартириш киритиш ёки шовқинни ютадиган қурилмаларни қўллаш;

стационар машина ва механизмлар остига изоляцион қистирмали пой-деворлар қуриш;

агрегатлар ёки уларнинг қисмлари учун шовқинни ўтказмайдиган кожухларни қўллаш;

титрайдиган юзаларни вибрацияни ютувчи ички ишқаланиши юқори бўлган материаллар билан беркитиш;

металл деталларни пластмассадан ясалган деталлар билан алмаштириш, хизмат кўрсатувчи ишчилар учун шовқин ўтказмайдиган кабиналар қуриш;

агрегатларнинг газ чиқарадиган ва ҳаво сўрадиган туйнукларида шовқинни камайтирадиган мосламаларни ўрнатиш, кўтариб турувчи конструкцияларга (тўсинлар, фермалар) турли шовқин ютқичлар билан ишлов бериш;

кичик ҳажмдаги хоналарнинг ички юзаларини шовқинни ютадиган материаллар билан қоплаш.

267. Агар иш шароитига кўра иш жойларида шовқин даражасини камайтириш имкони бўлмаса, ишчиларнинг иш ва дам олиш режимини ўзгартириш, қулоқни безовта қилмайдиган ва шовқинни белгиланган меъёрлар даражасигача камайтирадиган индивидуал химоя воситалари (наушниклар, шлемлар, тиқинлар, шовқинга қарши вкладишлар) билан таъминлаш орқали ишчиларнинг соғлигини муҳофаза қилиш бўйича профилактик чора-тадбирлар тизими кўзда тутилиши лозим.

268. Қўл орқали ишчиларнинг организмга ўтадиган вибрациянинг чегаравий йўл қўйиладиган даражалари СанҚваМ 0122-01 «Иш жойларида умумий ва маҳаллий вибрациянинг санитария меъёрлари»га мос бўлиши лозим.

5-боб. Таъмирлаш ишларини амалга оширишга қўйиладиган хавфсизлик талаблари

1-§. Таъмирлаш ишларини олиб бориш

269. Таъмирлаш ишларини ўтказишда бажариладиган ишларнинг технологик кетма-кетлиги акс эттирилган таъмирлаш ҳужжатлари расмийлаштирилган бўлиши ва уларда қуйидаги маълумотлар кўрсатилиши керак:

ишларни бажариш усуллари ва услублари;

амалга оширилиши лозим бўлган хавфсизлик чоралари ва махсус технологик жараёнлар;

таъмирлаш учун зарур бўлган асбоб-ускуна ва анжомларнинг турлари;

таъмирланган ускуналар ва уларнинг қисмлари техник талабларга мувофиқлиги ҳақидаги ҳужжатлар.

270. Капитал ва жорий таъмирлаш дастурларида таъмирлашни ўтказиш учун масъул шахслар, шунингдек таъмирлаш ишларини бажариш тартиби ва ходимларнинг хавфсизлигини таъминлаш чоралари белгиланиши лозим.

2-§. Таъмирлаш ишларини бажаришни ташкилот раҳбарияти билан келишиш ва таъмирлаш ишларини олиб бориш учун масъул шахсларни тайинлаш

271. Барча ҳолларда таъмирлаш ишларини бажариш ва усуллари бош муҳандис ёки унинг ўринбосари билан келишилиши керак.

272. Таъмирлаш ишлари ташкилот раҳбари томонидан тайинланган масъул ходим раҳбарлиги ва назорати остида бажарилиши лозим.

273. Таъмирлаш ташкилотлари томонидан бажариладиган таъмирлаш, қурилиш ва монтаж ишлари наряд-рухсатнома билан расмийлаштирилиши зарур.

3-§. Таъмирлаш ишларини бажарувчи шахсларнинг малакасига қўйиладиган талаблар ва таъмирланадиган участкаларни ажратиш

274. Асбоб-ускуналарни таъмирлаш ва созлаш ишлари махсус ўқитилган ва йўл-йўриқ берилган, тегишли билим ва малакага эга ходим томонидан амалга оширилиши керак.

275. Капитал таъмирлашдан сўнг асбоб-ускунани ишга туширишга ташкилот бош механиги (бош энергетик), меҳнат муҳофазаси хизмати ходими, ишлаб чиқариш мажмуаси бошлиғи ва қасаба уюшмаси вакилларида иборат таркибдаги комиссия томонидан ташкилот раҳбари ёки бош муҳандис тасдиқлайдиган тегишли далолатнома тузилиб, қабул қилингандан сўнг рухсат берилади.

276. Таъмирлаш ишлари бажарилгандан сўнг ускунани ишга тушириш фақат масъул ходим рухсати билан амалга оширилиши лозим.

277. Таъмирлаш ишлари бажариладиган ҳудуд тўсилган ва у ерда хавфсизлик белгилари ўрнатилган бўлиши лозим.

278. Таъмирлаш ишларини бошлашдан олдин унда иштирок этадиган барча ходимлар таъмирлаш ишларини ташкил этиш лойиҳаси билан таништирилиши ва уларга таъмирлаш ишларини бажариш пайтида хавфсизлик чораларига риоя қилиш бўйича йўл-йўриқ берилиши зарур.

4-§. Таъмирлаш ишларининг хавфсиз олиб борилишини таъминлаш, зинапояларда ва кўтариш механизмларида ишлаш шартлари

279. Таъмирлаш жараёнида ечиб олинган агрегатлар, деталлар ва металл конструкциялар йиғиштириб қўйилиши лозим.

280. Таъмирлаш пайтида иш жойлари, йўллар ва зинапояларни турли буюмлар билан тўсиб қўйиш тақиқланади.

281. Баландликда таъмирлаш ишларини бажаришда ҳавоза ва тахта тўшамалардан фойдаланиш зарур.

282. Ҳавоза ва тахта тўшама ўрнатишнинг имкони бўлмаса, ходимлар баландликда ишлаш учун эҳтиёт камарлари ва арқонлардан фойдаланишлари шарт. Эҳтиёт камарлари ва арқонлар маҳкамланадиган жойлар конструкцияларда олдиндан белгилаб қўйилган бўлиши лозим.

283. Баландликда таъмирлаш ишларини бажарганда асбоб-ускуна ва материалларни майдонча қирғоғига қўйиш ёки ерга ташлаш тақиқланади. Асбоб-ускуналарни сақлаш ва ташишда махсус сумка ёки қутилардан фойдаланиш зарур.

284. Материалларни ускунанинг иш майдончасига узатиш механизациялашган бўлиши ва тушиб кетмайдиган усулда бажарилиши керак.

285. Ёритиш чироқларини таъмирлаш ишларида фақат 12 В кучланишдаги кўчма лампалар, портлашдан ҳимояланган аккумуляторли чироқлардан фойдаланиш керак.

286. Ёритиш мақсадида машъала, гугурт, керосинли фонарлар, шамчироқлардан фойдаланиш тақиқланади.

287. Суюқ ёнилғи сақланадиган идишлар, битум сақлагичлар, конвейерлар, шимдириш ванналари ва нефть маҳсулотлари мавжуд бошқа сифимларни таъмирлашда ушбу сифимлар ундаги маҳсулотлардан бўшатилиши зарур.

288. Идишлар, бункерлар ва бошқа чуқур жойларда ишлаётган ходим маҳкамланган қутқарув арқонига эга бўлиши, арқоннинг иккинчи учи ташқарига чиқарилган ва кузатувчи назорати остида бўлиши керак.

289. Таъмирлаш ишлари тугагач, барча кераксиз конструкциялар, асбоб-ускуналар, материаллар ва чиқиндилар иш жойидан олиб кетилиши, тўсиқлар, сақловчи мосламалар ўз жойига ўрнатилиши керак.

6-боб. Меҳнатни муҳофаза қилиш қоидаларини бузганлик учун жавобгарлик

290. Мазкур Қоидаларга амал қилиш учун жавобгарлик тегишли ишларни бажарувчи ташкилотлар зиммасига юклатилади.

291. Мансабдор шахслар ва ходимлар хавфсизлик қоидаларига риоя қилмаганликлари учун қонун ҳужжатларига мувофиқ жавобгарликка тортиладилар.

7-боб Яқуний қоида

292. Мазкур Қоидалар Ўзбекистон Республикаси Давлат архитектура ва қурилиш қўмитаси, Ички ишлар вазирлиги, Соғлиқни сақлаш вазирлиги, Ўзбекистон Касаба уюшмалари Федерацияси Кенгаши, «Ўздавэнергоназорат» инспекцияси, «Саноатгеоконттехназорат» давлат инспекцияси, Ўзбекистон стандартлаштириш, метрология ва сертификатлаштириш агентлиги ва «Ўзэл-

техсаноат» акциядорлик жамияти ҳамда Табиатни муҳофаза қилиш давлат қўмитаси билан келишилган.

*Давлат архитектура ва
қурилиш қўмитаси раиси*

Б. ЗАКИРОВ

2015 йил 9 декабрь

Ички ишлар вазири

А. АХМЕДБАЕВ

2015 йил 9 декабрь

Соғлиқни сақлаш вазири

А. АЛИМОВ

2015 йил 9 декабрь

*Ўзбекистон Касаба уюшмалари
Федерацияси Кенгаши раиси*

Т. НАРБАЕВА

2015 йил 9 декабрь

*«Ўздавэнергоназорат»
инспекцияси бошлиғи*

А. НИМАТУЛЛАЕВ

2015 йил 9 декабрь

*«Саноатгеоконтехназорат» Давлат
инспекцияси бошлиғи*

Б. ГУЛЯМОВ

2015 йил 10 декабрь

*Ўзбекистон стандартлаштириш,
метрология ва сертификатлаштириш
агентлиги бош директори*

А. ҚУРБОНОВ

2015 йил 10 декабрь

*«Ўзэлтехсаноат» акциядорлик
жамияти раиси*

Э. ИМИНОВ

2015 йил 10 декабрь

*Табиатни муҳофаза қилиш
давлат қўмитаси раиси*

Б. АБДУСАМАТОВ

2015 йил 10 декабрь